

Openingsconcert: Bruckner en Mozart

Alexei Ogrintchouk dirigent Bas Treub viool

27.09 Enschede

28.09 Arnhem

29.09 Nijmegen

programma

Wolfgang Amadeus Mozart

(1756-1791)

Vioolconcert nr. 5 in A, KV 219

Allegro aperto

Adagio

Tempo di menuetto

Anton Bruckner

(1824-1896)

Symfonie nr. 7 in E

Allegro moderato

Adagio

Scherzo

Finale

Orkest van
Gelderland
& Overijssel

toelichting

Toeval of niet, in Mozarts geboortjaar 1756 schreef zijn vader Leopold zijn *Versuch einer gründlichen Violinschule*, een lesmethode voor de viool. Het werk wordt nog altijd gebruikt bij de studie naar vioolspel in de achttiende eeuw, maar waarschijnlijk heeft niemand er zoveel plezier van gehad als Leopold Mozart zelf.

Wonderkind op de viool

Met Wolfgang en Maria Anna had hij twee regelrechte wonderkinderen, die hij door heel Europa liet optreden. Ze maakten daarbij net zoveel indruk op de viool als achter de piano. Leopold bracht de jonge Wolfgang in contact met beroemde Italiaanse violisten als Giuseppe Tartini en Pietro Locatelli, om het talent van zijn zoon verder te ontwikkelen.

Dat leidde tot vijf vioolconcerten, waarvan Mozart de laatste vier op negentienjarige leeftijd schreef. Drie jaar daarvoor schreef hij zijn eerste. Waarom hij plotseling de laatste vier in amper zes maanden tijd schreef en het daarbij liet, zal een raadsel blijven. Misschien had hij ze nodig voor zijn eigen optredens. Of wilde Mozart simpelweg leren hoe hij vioolconcerten moest schrijven. Dat zou verklaren waarom de concerten zo'n grote ontwikkeling laten zien. De eerste twee klinken nog vrij traditioneel, maar daarna gaat Mozart steeds verrassender te werk. Het hoogtepunt van de concerten is dan ook het *Vijfde vioolconcert*.

Oosterse muziek in een westers jasje

Het concert begint met een melodie in de violen van het orkest. De inzet van de solist zorgt daarna voor een verrassing: het is het enige concert in Mozarts hele oeuvre waarin de solist langzaam begint. Vervolgens klinkt in het orkest weer de openingsmelodie,

maar speelt de solist een sierlijke, nieuwe melodie. Dat blijkt het hoofdthema van het deel te zijn en het orkest blijkt dus 'slechts' de begeleiding te hebben gespeeld.

De grootste verrassing klinkt in het derde deel. Het onschuldige menuet maakt plotseling plaats voor marsachtige muziek in tweekwartsmaat. De toonsoort gaat naar mineur en er klinken veel noten die niet in de toonladder horen. Cello en contrabas spelen col legno: met het hout van de strijkstok op de snaar in plaats van met de haren. De mars heeft een militair karakter en het col legno klinkt als slagwerk: Mozart imiteert hier de muziek van de janitsaren. Dat waren de elitetroepen van het Ottomaanse leger en hoewel Mozart de janitsaren waarschijnlijk nooit heeft horen spelen, waren eeuwen van oorlog tussen Oostenrijk en het Ottomaanse Rijk genoeg om bekend te zijn met de oosterse cultuur. Die werd als spannend, verleidelijk en exotisch ervaren. Rijke Oostenrijkers lieten zich portretteren in Ottomaanse kleding en in Wenen ontstonden koffiehuisjes. Als liefhebber van zwarte koffie heeft Mozart daar vast wel eens een kopje besteld. De mysterieuze wereld van sultans, harems en strijders inspireerde Mozart niet alleen voor zijn *Vijfde vioolconcert*; ook het beroemde *Rondo alla turca* en zijn opera *Die Entführung aus dem Serail* zijn hierop gebaseerd. Dergelijke marsmuziek is verder te horen in onder meer Haydns *Honderdste 'militaire' symfonie* en het laatste deel van de *Negende symfonie* van Beethoven.

Bruckner: onbegrepen en onverstaanbaar

Lees je een tekst over Bruckner, dan gaat het al snel over de tragische kant van zijn leven. Een plattelandsaccent en versleten kleren zorgden ervoor dat hij niet bepaald werd aanbeden. Ook niet door

EEN PLATTELANDSACCENT EN VERSLETEN KLEREN ZORGDEN ERVOOR DAT BRUCKNER NIET BEPAALD WERD AANBEDEN.

zijn eigen werkster: vanwege de enorme troep weigerde zij het kleine appartement van Bruckner op te ruimen. Een kennis beweerde zelfs dat op Bruckners vleugel, een Bösendorfer, de witte toetsen zo vies waren dat ze niet van de zwarte te onderscheiden waren. Tel daar negen vergeefse huwelijksaanzoeken en een dwangstoornis bij op en het beeld van een onbegrepen componist, die door sommige Weense critici volledig werd afgebrand, is al snel ontstaan. Het maakte hem erg onzeker, maar anderzijds bleef hij muziek schrijven die voor velen onbegrijpelijk was, gedroeg hij zich lomp en onvriendelijk en trok hij zich van niemand iets aan. Behalve van God: 'Hij is degene die mij dit talent heeft gegeven, alleen aan Hem moet ik verantwoording afleggen.' Gesteund door zijn geloof en het feit dat hij als organist wel degelijk succesvol was in binnen- en buitenland, bleef hij gestaag werken aan een reeks monumentale symfonieën. Tegen zijn zestigste levensjaar bezorgde zijn *Zevende symfonie* hem alsnog de faam die hij verdiende.

De visioenen van Bruckner

De *Zevende symfonie* begint, zoals meer van Bruckners symfonieën, met een diffuse inleiding in de violen. Alsof de zon bijna opkomt op een mistige alpenweide. Daarna breekt de zon voorzichtig door met een melodie in cello en hoorn, en beetje bij beetje openbaart zich een prachtig panorama. Bruckner heeft later verklaard dat de opening van de symfonie tot hem is gekomen in een droom en dat de kapelmeester van Linz hem daarin vertelde dat deze melodie de symfonie tot een succes zou maken.

Het hart van de symfonie is echter het tweede deel. Over dit deel zei de componist: 'Op een dag kwam ik thuis en voelde ik mij heel bedroefd. Ik voelde dat Richard Wagner onmogelijk nog lang kon leven. Toen viel mij het adagio in.' Het schitterende deel begint met een treurig koperkoraal door een contrabastuba en vier wagner-tuba's. Wagner had dat instrument uitgevonden als een middenweg tussen tuba en hoorn. Qua speeltechniek ligt het dichter bij de hoorn en het wordt dan ook bespeeld door hoornisten, maar het heeft een mildere klank. De wagnertuba is ook visueel goed te herkennen, doordat het instrument er ovaler uitziet dan een gewone hoorn. Het tweede deel bouwt op naar een telkens uitgestelde, glorieuze climax, om vervolgens in diepe treurnis te eindigen. Een maand na Bruckners ingeving stierf Wagner aan een hartaanval.

Aan het begin van het derde deel verklankt de trompet een kraaiende haan, zoals Bruckner het verwoordde. Vervolgens ontwikkelt zich een dansant deel met flinke climaxen en vaak een belangrijke rol voor de koperblazers. Ook het vierde deel heeft enorme hoogtepunten en bevat daarnaast veel dramatische momenten. Na de terugkeer van de allereerste melodie van de symfonie volgt een optimistisch einde. Daar had Bruckner na zo'n zestig jaar alle reden toe.

Bart de Graaf

biografie

Alexei Ogrintchouk

De Nederlands-Russische dirigent Alexei Ogrintchouk geeft al vanaf zijn dertiende concerten als hoboïst in Rusland, Europa en Japan. Hij studeerde af aan de befaamde Gnessin Staatsacademie voor Muziek in Moskou en het Parijse conservatorium en won een aantal internationale concoursen, waaronder op 19-jarige leeftijd het prestigieuze CIEM-concours van Genève. Daarnaast was hij de winnaar van twee Victoires de la Musique Classique in 2002, de Russische Triomfprijs in 2005 en de Borletti-Buitoni Trust Award in 2007. Bovendien maakte hij deel uit van de prestigieuze Rising Stars- en BBC New Generation Artists-programma's.

Alexei Ogrintchouk is sinds augustus 2005 als solohoboïst verbonden aan het Koninklijk Concertgebouworkest. Daarvoor bekleedde hij vanaf zijn twintigste dezelfde functie bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Als charismatische en technisch briljante hoboïst heeft hij gesoleerd onder de grootste dirigenten en bij de beroemdste orkesten van de wereld. Ogrintchouk

werd in 2011 als opvolger van Maurice Bourgue benoemd tot hoofdvakdocent aan de Haute École de Musique de Genève. Hij is sinds 2010 gastdocent aan het Koninklijk Conservatorium van Den Haag en geeft wereldwijd masterclasses.

Naast zijn carrière als hoboïst is Alexei zich steeds meer gaan ontwikkelen als dirigent.

Intussen heeft hij in die hoedanigheid met vele orkesten gewerkt, zoals het Orkest van het Mariinski-theater, het Sint-Petersburgs Filharmonisch Orkest, het Orchestre Philharmonique de Monte-Carlo, het Brussels Philharmonic, het Orchestre National des Pays de la Loire, Sinfonia Lahti, (Phion), Camerata RCO, het Concertgebouw Kamerorkest, Amsterdam Sinfonietta, Kremerata Baltica, het Orchestre de Chambre de Lausanne, het Orchestre de Chambre de Genève en het Verbier Festivalorkest.

Alexei Ogrintchouk beleefde in 2020 een uiterst succesvol debuut als dirigent bij Phion, waarna hij in 2023 werd aangesteld als chef-dirigent van het orkest.

biografie

Bas Treub

Violist Bas Treub volgde zijn opleiding aan de conservatoria van Den Haag en Brussel en sloot die in 2013 summa cum laude af. Een jaar later werd hij benoemd tot aanvoerder 2e viool bij het Nederlands Kamerorkest. Daarnaast was hij bij vele orkesten te gast als aanvoerder waaronder het Scottish Chamber Orchestra en het Koninklijk Concertgebouworkest en als concertmeester bij het Philharmonia Orchestra en het Gelders Orkest.

Regelmatig is hij op televisie te zien als concertmeester van het orkest dat de kandidaten voor het programma Maestro begeleidt. Lange tijd was hij ook lid van het European Union Youth Orchestra waar hij enkele jaren de rol van concertmeester vervulde.

Hoewel hij zich uitermate thuis voelt in zijn rol als orkestmusicus, is Bas Treub ook als solist en in kamermuziek een gepassioneerde violist en trad op in befaamde zalen en festivals als het Edinburgh Festival en de Londense Wigmore Hall. Sinds 2023 is hij, naast Mathieu van Bellen, concertmeester van Phion. Hij speelt op een Franse viool uit 1891 van de bouwer Emile Germain, hem ter beschikking gesteld door het Nationaal Muziekinstrumenten Fonds.

VIER 5 JAAR PHION!

Phion bestaat komend seizoen 5 jaar!

- Blijf op de hoogte van de concerten, activiteiten en leuke acties tijdens ons lustrumjaar. Meld je aan voor onze nieuwsbrief: phion.nl/nieuwsbrief en volg ons op social media.

SINDS 2020
VOOR IEDEREEN
IETS TE ONTDEKKEN

BINNENKORT IN DE CONCERTZAAL

11.10 – 19.10

De 40ste van Mozart

Ook in dit concert staat chef-dirigent Alexei Ogrintchouk weer op de bok. Hij dirigeert o.a. de compositie van Bram Kortekaas die in opdracht van Phion een nieuw orkestwerk schreef. Kom luisteren want geliefd, zeldzaam en nieuw zijn de ingrediënten van dit klassieke concert.

02.11 – 03.11

Say: Never Give Up!

Cellovedette Maximilian Hornung speelt het aangrijpende celloconcert van de bekende Turkse componist Fazil Say. *Never Give Up* uit 2017 is een reactie op de vele aanslagen die op dat moment in Europa en Turkije plaatsvonden. Een vlamme oproep om altijd tegen alle geweld te verzetten.

Met dank aan:

Ministerie OCW, Provincies Gelderland en Overijssel, gemeentes Apeldoorn, Arnhem, Enschede en Nijmegen, Familie Heersink Innovatie Fonds, Sociëteit Apollo, Stichting Vrienden van Phion, Dirkzwager, Koninklijke Burgers' Zoo, Apeldoorn, Bömer engineering services, Den Hartog Heuff notarissen, DK Makelaars, Eshgro, INN'Twente, Landgoed De Wilmersberg, Regalis, Van 't Hof Schoonmaak en ZON Zwolle.

Je kunt Phion op allerlei manieren steunen. Kijk voor meer informatie op phion.nl bij Steun.

Orkest van
Gelderland
& Overijssel

phion.nl